

Пиер Дако - „Триумфът на психоанализата“

Психоаналитикът е преди всичко „хирург на душата“. Той ежедневно констатира дълбинните механизми, които управляват човека. Той живее, ако мога така да се изразя, в почти непрекъснат досег с несъзнаваното на другите... и със своето собствено несъзнавано. Както вече казах, анализата е упорит труд и сътрудничество между аналитика и анализирания. Това означава, че аналитикът не може нищо без пациента, също както пациентът не може нищо без аналитика. Анализата е съвместна дейност, която цели възможно най-добра сполука. Това е работа „на двама души“, в която две личности влагат всичко от себе си.

В случай че двама „аналитици“ са на еднакво „техническо“ равнище, този, който притежава повече човешко разбиране, по-силно излъчване и милосърдие, жизненост, жертвоготовност, вътрешна сила, именно той ще свърши по-добра работа.

Не мислете, че пациентът е някакъв наивник, който нищо не вижда и е лишен от интуиция... Тъкмо обратното! Така е, защото, бидейки непоносимо, страданието изостря и развива интуицията (а тя рядко подвежда), че си истински обичан, приет, а не осъждан (понякога се проявява нещо като „телепатия“, която прави така, че пациентът „чувства“ издъно душата на психоаналитика).

Вероятно ще бъде интересно да кажем тук какво представлява аналитикът за своя пациент в различните етапи.

В общи линии, пациентът преминава през четири етапа:

- 1) Аналитикът е разглеждан като всемогъщ „магьосник“, божество или демон, способен на всякакви чудеса.
- 2) Аналитикът е разглеждан като специалист, който ви „насилва“ и „заставя“ да работите. Пациентът пренася върху аналитика Бащата, кастриращ или доброжелателен, Майката, любеща или обезличаваща, този, който съди, награждава, възхищава се, наказва и т.н. Психоаналитикът е част от „свръх-Аза“ на пациента.
- 3) Психоаналитикът става помощният „Аз“ на пациента, на когото може да се опре без страх. Нещо като помощен мотор, който заменя повредения.
- 4) „Азът“ на пациента се отделя от „Аза“ на психотерапевта, извоюва свободата и независимостта си.

С какво право?

Един въпрос, който задават някои хора: „С какво право психологът подлага на анализа други хора? Той е специалист, вярно е, но с какво право се рови в душата ви?...“. Тъй като съм чувал неведнъж този въпрос, искам да отговоря... защото е безсмислен. Това право е дадено на специалиста от човека, който отива при него да се консултира, сиреч който му има доверие. А и защото пациентът

знае защо се подлага на анализа (независимо дали е уравновесен, или не) и защото дълбинната психоанализа е едно от най-важните неща, които човек може да осъществи в живота си.

Анализата по принцип е еднакво близка до Науката и до Любовта. Освен това анализата е синоним на надежда. Тя е нос Добра надежда с предварителните си възбуждания и крайното си уталожване. Анализата не е връщане назад, както смятат някои (защото се потапяме в миналото, за да открием някои причини), а по-скоро „взимане в ръце“ на личността, съзряване. Това е съвършено нормално, тъй като анализата поставя под въпрос подбудите, които приписваме на действията си.

Психоаналитикът е „неутрален“

Казват, че ако непосветен човек присъства на психоаналитични сеанси, ще избяга ужасен пред агресивността, проявена от някои пациенти. Това е вярно до известна степен. Прочетете за преноса (стр. 245). При всички положения терапевтът трябва да е в състояние да се владее без усилие. Благодарение на опита си той трябва да знае кога да употреби дадена дума, да направи даден жест, да се усмихне по определен начин и т.н. (при това без никога „да играе роля“). Следователно аналитикът трябва да направи всичко възможно, за да придобие своего рода „гениалност“ в човешките взаимоотношения... и да е работил върху себе си години наред.

Съществува правило: аналитикът трябва да остане „неутрален“ спрямо реакциите на пациента, без значение дали са враждебни, или прекалено любвеобилни. Всеки терапевт знае, че причината не е неговата личност (поне в огромното мнозинство от случаите), а това, че към него се насочват „преноси“. Пациент казва например на психоаналитика: Ненавиждам ви, искам да се разорите, да се опозорите и т.н.“. Няма предвид аналитика, а какво той представлява за него в дадения момент. Пациент, подложил се на психоанализа, обикновено реагира според фиксациите си върху отминали събития. „Съсредоточава“ върху аналитика цялата си чувствителност. Отнася се към него както в ежедневието, но много по-невъздържано... и с по-малко притворство.

Психотерапевт, който изпуска нервите си, е лош професионалист. Очевидно никой аналитик няма да вземе на сериозно любовните признания или враждебните изблици, отправени към него от пациента. Отлично знае, че когато се освободи от комплексите си, той ще запази към него едно нормално чувство на привързаност. Освен ако не го забрави напълно (както обикновено се случва). Впрочем това е един от проблемите, с които трябва да се справя аналитикът, като се имат предвид енергията, времето и обичта, които е вложил в излекуването на пациента...

Един пример: След пълно мълчание от двете страни пациентката (интелигентна и сравнително уравновесена) избухва в ридания и казва:

– Ако напълно се отпусна, ще се хвърля в обятията ви...

Отново продължително мълчание, след това:

– Аз никога не съм имала баща...

Ново продължително мълчание, следвано от агресивно изказване:

– Ама вие си седите тук и само ме дебнете!

Отново мълчание.

– Както винаги. Постоянно имам чувството, че никой не ме взима на сериозно, че ми се сърдят. Също като баща ми...

Всичко това е нормално в един психоаналитичен сеанс. От само себе си се разбира, че пациентката реагира на момента пред терапевта си по същия начин, както е реагирала пред баща си, и че той олицетворява бащата (идеализирания му образ). Трябва да знаем обаче, че тя реагира по същия начин в живота си изобщо, по отношение на началниците, на съпруга си, на портиера и т.н., но „съсредоточава“ върху психотерапевта цялата сила на реакциите си.

Обективността на аналитика

Преди всичко един аналитик е обективен. Трябва да може да почувства за част от секундата всяка своя реакция, лишена от обективност. „Симпатията“ и „антипатията“ нямат място при аналитика. Дали действително винаги е абсолютно безпристрастен? Би било абсурд да се мисли подобно нещо... тъй като и той е човек, с чувства, емоции и т.н.

Нужно е все пак да сме наясно относно смисъла, който влагаме в понятието „неутралност“

Психоаналитичният метод изисква от терапевта да проявява „добронамерена неутралност“. От друга страна, добронамереността сама по себе си изключва неутралността! Твърдят, че психотерапевтът трябва да е своеобразен „екран“, върху който се проектира пациентът. Невъзможно е обаче да се премахне наситената с емоции връзка, която неизменно се поражда между двама души.

Нека да доведем „неутралността“ до абсурд и да си представим „човек от 3000 година по време на психоаналитичен сеанс“, говорещ пред микрофон, магнетофон и съвършен електронен мозък, който в подходящ момент прави интерпретациите...

Технически правила? Несъмнено. Сляпо придържане към тях? Никога. Самият Фройд писа: „Смятах, че най-важното беше да кажа какво не трябва да се прави, за да се избегне всичко онова, което може да отдалечи от „духа“ на психоанализата. Получи се обаче така, че психотерапевтите не разбраха гъвкавостта на установените от мен правила и направиха от тях табута“.

Ако психологът следва сляпо техниката на работа, би трябвало да „форсира нещата“, за да заглуши човешкото у себе си за сметка на правилото, издигнато в табу. Защо ще го прави? Защото се съмнява в терапевтичното си умение? Защото има нужда да се скрие зад Бащата? Поради несъзнаван страх от кастрация, породен от сянката на гениалния му предшественик?

От всичко казано дотук отново става ясно, че освен техниката си психоаналитикът трябва да бъде способен да се приспособява и да се отваря изцяло към пациента.

Да се върнем все пак на неутралността на аналитика и да си представим, че не е успял да „ликвидира“ агресивността си и я пренася върху пациента, впускайки се в дискусии, нападки и т.н. Получава се тотално объркване.

Следователно психоаналитикът трябва да се опитва ежедневно да постига един почти нечовешки идеал. Трябва да умее да се владее отлично, каквото и да му казват. Трябва да е освободен. Никога да не осъжда, без значение каква мисъл или действие е описал пациентът.

Един въпрос, който хората често си задават: психоаналитикът сам ли си налага да не съди? Това правило ли е за него?

Отговорът е: не. Той не си налага подобно задължение. Това трябва да е спонтанно. Той знае, че здравето и болестта се дължат на определени обстоятелства и че всеки човек „улавя“ тези обстоятелства (полезни или вредни) според това каква е неговата същност. Неврозата е заболяване като всяко друго; при положение че никой не е „отговорен“ за появата на туберкулозата, защо да държим някого отговорен за неврозата? Би означавало, че всеки сам „фабрикува“ мозъка си, нервната си система, родителите си, детството, възпитанието, юношеството, здравето, болестите си.

Смелостта на пациента...

Ако не е нужна „смелост“ за предприемането на психоанализа, то за продължаването ѝ смелостта е особено необходима! Обикновено в края на анализата човек се оказва различен от това, което е бил в началото. Защо? На първо място, защото неврозата е отстранена; второ, защото дълбинната личност изплува, след като е останала скрита в продължение на дълги години. При психоанализата някои подбуди, които са изглеждали особено стабилни, рухват. Човек се вижда „по-красив“ или „по-грозен“, отколкото си е представял. Разголва се. Изтласкванията и комплексите, които дълго са бродили из несъзнаваното, излизат на повърхността. Появяват се несъзнавани „чудовища“. Разбираемо е, че не е приятно да се преживяват повторно мъчителни емоции, заравяни грижливо в течение на години. Именно в този момент някои хора се отказват да продължат (но е рядко).

Ето един пример: класически сън на човек в началото на психоанализа:

– Сънувах, че опасен крадец се е вмъкнал вкъщи. Искаше да открадне всичките ми накити, които държах заключени в един шкаф.

Веднага става ясно, че „крадецът“ е аналитикът, който иска да „открадне заключените накити“, тоест иска да премахне „фасадата“ на пациента си, за да му помогне отново да стане такъв, какъвто е наистина. (Този сън може също да носи сексуално или агресивно значение, за които няма да говоря сега.)

Нужно е да се разбере следното: при психоанализата пациентът иска (съзнателно) да премахне симптомите на страданието. Волята и надеждата му са насочени към оздравяването. Но често става така, че дори да казва „да“ съзнателно, несъзнателно той казва „не“. Защо? Дали защото не иска да се види какъв е в действителност? Да речем, но също така, защото неврозата е „патерица“,

на която той се подpira. Добре е да се знае следното: години наред индивидът е живял чрез несъзнавани защити и механизми за лъжесигурност. Вкопчвал се е в забит в стената пирон с чувството, че този пирон е единственото му спасение...

Естествено, никак не е приятно да видиш как се срутват илюзиите и отлитат химерите ти за света и за самия теб. Но в този момент още не е ясно, че „новият човек“ ще се роди от пепелта... Какво по-прекрасно от трудната задача на пациента, споена с тежката отговорност на психоаналитика?